

ภาคสาม

ประวัติศาสตร์กฎหมาย (สากล)

บทที่ 1

ข้อความทั่วไป

ตำรากฎหมายบางเล่มได้แบ่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คำว่ากลุ่มในที่นี้หมายความว่าถึงลักษณะรวม ๆ ของระบบกฎหมายภายในแต่ละประเทศ กลุ่มกฎหมายทั้ง 3 ได้แก่

1. กลุ่มที่ใช้ประมวลกฎหมาย (The Civil Law Tradition)
2. กลุ่มที่ใช้คอมมอนลอว์ (The Common Law Tradition)
3. กลุ่มที่ใช้กฎหมายสังคมนิยม (The Socialist Law Tradition)

การที่แบ่งกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ออกเป็นกลุ่ม ๆ เช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าแต่ละประเทศในกลุ่มต่าง ๆ กัน นั้นจะมีสถาบันทางกฎหมาย กระบวนการและหลักกฎหมายเหมือนกันทุกประการ แต่เป็นเพราะว่าประเทศต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่มนั้น มีสิ่งต่าง ๆ คล้ายคลึงกันพอที่จะจัดอยู่ในกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วเท่านั้นเอง

สำหรับกลุ่มที่ใช้ประมวลกฎหมายนั้นเป็นกลุ่มที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นหลักใหญ่ในแต่ละประเทศ ส่วนมากจะจัดทำเป็นประมวลกฎหมายหลัก ๆ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็นต้น สำหรับประเทศที่จัดว่าอยู่ในกลุ่มใช้ประมวลกฎหมายนั้นได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศอิตาลี ประเทศในทางอเมริกาใต้ รัฐหลุยส์เซียนาในประเทศสหรัฐอเมริกา แคว้นควิเบคในประเทศแคนาดาและสกอตแลนด์⁽¹⁾

(1) ประเทศสกอตแลนด์ แม้ว่ามิรัฐสภาเดียวกันร่วมกับประเทศอังกฤษก็ตาม แต่กลับใช้กฎหมายตามแบบอย่างกฎหมายโรมัน ดู O. Hood Phillips, *The First Book of English Law* (London: Sweet & Maxwell, 1970), P. 1.

เป็นต้น ในหมู่นักกฎหมายมีความเห็นว่าระบบกฎหมายในกลุ่มที่ใช้ประมวลกฎหมายนี้มีกำเนิดมาตั้งแต่ปี 450 ก่อนคริสตกาล อันเป็นเวลาทีพวกชาวโรมันบัญญัติกฎหมาย 12 โต๊ะขึ้นมา

สำหรับกลุ่มประเทศที่ใช้คอมมอนลอว์ตามแบบอย่างอังกฤษนั้น กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศนั้นอาจมาจากทั้งคำพิพากษาของศาลและกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นมา ในประเทศต่าง ๆ ของกลุ่มที่ใช้คอมมอนลอว์นี้อาจมีประมวลกฎหมายต่าง ๆ (codes) เป็นจำนวนมาก บางประเทศเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาอาจมีประมวลกฎหมายลักษณะต่าง ๆ มากกว่าประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายเสียอีก แต่ที่ยังจัดว่าเป็นที่ใช้คอมมอนลอว์ ก็เพราะว่ายังไม่มีการตัดขาดจากกฎหมายเดิม กล่าวคือการตีความของตัวบทกฎหมายยังเป็นไปตามกฎหมายคอมมอนลอว์เดิม คำพิพากษาแต่เก่าก่อนก็ยังมีผลใช้บังคับอยู่เพียงเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายใหม่ อุดมการณ์ในการประมวลกฎหมายก็แตกต่างกับกลุ่มที่ใช้ประมวลกฎหมาย⁽¹⁾ ในกลุ่มที่ใช้คอมมอนลอว์ ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย ศรีลังกา เป็นต้น คอมมอนลอว์ถือว่ามีจุดกำเนิดเมื่อพวกนอร์มันส์ (Normans) ได้รับชัยชนะครอบครองเกาะอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1066 กล่าวคือเป็นปีที่ดยุกแห่งนอร์มันดี ได้รับชัยชนะในการสู้รบกับกษัตริย์เฮโรลด์ (Harold) ที่เมืองเฮสติ้ง

สำหรับกลุ่มที่ใช้กฎหมายสังคมนิยมนั้นกล่าวกันว่า กำเนิดจากประเทศรัสเซีย หลังจากการปฏิวัติในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 ก่อนหน้านั้นประเทศรัสเซียใช้กฎหมายตามแบบอย่างกลุ่มที่ใช้ประมวลกฎหมาย หลังจากการปฏิวัติดังกล่าวแล้วผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศได้ยกเลิกกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมและได้จัดทำกฎหมายแบบสังคมนิยมขึ้นมาใหม่ โดยนำเอาอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยมมาใส่ไว้ในกฎหมาย อิทธิพลของระบบกฎหมายรัสเซียได้แทรกเข้าไปในประเทศแถบยุโรปตะวันออก แนวความคิดของกลุ่มประเทศเหล่านี้เห็นว่ากฎหมายทั้งหมดที่มีอยู่ ต้องเป็นเครื่องมือของนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม

(1) John Henry Merryman, *The Civil Law Tradition* (Stanford: Stanford University Press 1972) pp. 27-34.